

Amelia Adamo bjuds in att dansa med de unga kvinnorna när en ung man ska välja sin brud.

Smyckeskonsten är en del av Hamar-folkets stolta traditioner.

Festens baksida. Unga män står med piskor och flickor springer fram och låter sig piskas, så hårt att huden spricker.

"Kan ni göra något för min fru?" undrar mannen oroligt på det lilla sjukhuset i staden Arba Minch.

VAR MED OCH HJÄLP

NÄR SJUKVÅRDEN KOM TILL BYN

M-magasin hamnar i väg- och mobillöst land på sin tredje resa med Unicef i Etiopien. Längst ner i söder bekantar vi oss med Hamar-folket som levt isolerat med gamla sedvänjor. En del bra. Andra som är allt annat än bra – som att lägga ut barn i skogen om tänderna växer fel och att piska flickor när det är fest. *vänd*

● Två dagars skumpig bilresa från Addis Abeba. Nio mil tar en hel förmiddag, mycket på grund av alla kor längs vägarna. Små barn hoppar glada ut på vädkanten och gör en skojig knädans för att välkomna oss, underhålla oss och framför allt för att kanske få en liten berr. Plötsligt har mobiltelefonerna inte längre någon kontakt med omvärlden, och människor ser inte alls ut som de gjorde för en timme sen. Nu är de pyntade med pärlor och silver, gethudar och fjädrar. Och unga kvinnor har håret flätat i röd lera.

Vi har kommit till Omo längst ner i Etiopien, granne till Kenyas masaitrakter. Här bor 60 000 människor av flera olika folkslag, men de vi precis har sett tillhör Hamar-folket, vilka utgör lite mer än hälften av Omos befolkning. Ett herdefolk som huvudsakligen livnär sig på getter. Och kanske snart på en ökande turism. Vi kan nämligen checka in på en nybyggd lodge med kapacitet för många gäster. Tidigare var det tält som gällde. Vi får också veta att det kostar pengar att fotografera människor här. Ett tydligt tecken på att vi inte är några upptäckare!

Det blir ännu tydligare när vi går ut i byn och börjar prata med invånarna. Ja, vi kan få se en riktigt

Evangadi – men det kostar lite pengar och då ingår fri fotografering. Hamar-folket vet sitt värde.

Just i kväll ska en Evangadi ske. Vi har tur. Evangadi är ett slags parningsceremoni, en danskväll då en ung man som klarade mandomprovet kvällen innan nu ska få sin fru. Hon är inte okänd för honom, dels har föräldrarna haft ett finger med i spelet, dels har han kanske redan haft sexuellt umgänge med henne. En sådan här kväll är även ett gyllene tillfälle för andra att pröva nya sexpartners. Sexualiteten är fri till en viss gräns; tidigare sexuell erfarenhet är inte negativt för vare sig män eller kvinnor – så länge kvinnan inte blir gravid. Då är det abort med giftiga örter som gäller. Om det inte hjälper måste kvinnan sätta ut sin nyförlödda bebis i skogen om hon vill fortsätta tillhöra stammen.

Vi åker in i skogen med vår bil, genom buskar och snår, tills vi kommer fram till festplatsen. I mitten hoppar de unga rytmiskt upp och ner. Deras bjällror och smycken på kropparna tillsammans med handklapp skapar den taktfasta musiken. Männerna för sig, och kvinnorna för sig, men så gör kvinnorna ett utfall och hoppar

inåt mot männen i en takt av två snabba hopp och ett långsamt. Här gäller det att både vara kokett och att inte låta sig fångas av en man och ändå göra det. Ett parningsspel som vi väl alla känner igen...

Runtomkring helsteks get över öppen eld, och i hinkar ligger inälvor som tas till vara. Blodet dricks upp. Getlukten är intensiv och blandas med en lätt härsken doft av smör från kvinnornas frisyrier. Två gånger om året flätas håren om med nytt fett. Alla har gjort sig fina, såväl män som kvinnor, unga som gamla. En del kvinnor har bara bröst, andra inte. Pigga, uppnosiga blandas med ledsna, slokande. Män med en röd lerbulle på huvudet signalerar att de har dödat en annan människa eller ett vilt djur. Kvinnor med silver-smycken som inte går att trä av signalerar att de redan är gifta liksom en viss sorts flätor säger ogift. Vuxna har ärr i ansiktet och på kroppen, ärr som fungerar som tatueringar och som gjorts med kniv, kol och aska för utseendets skull.

Och så ser vi Honom! Den unge mannen som visat att han är mogen för äktenskap. Han som kvällen innan gjort sitt "tjurhopp". Han som naken hoppat över åtta kastrerade tjurar eller kor åtta gånger. Han som konstfullt målats med krita och som nu skakar av nervositet inför allvaret i detta ögonblick. I dag händer och i går hände det som han sett andra göra och hört om i hela sitt liv. Nu gäller det honom! Cere-monin som innebär att han ska lämna barndomen. Och ängonstans dansar en ung kvinna lika nervöst i väntan på honom. Dansen pågår till midnatt, törsten släcks med durra-öl, men vi måste lämna före mörkret.

"Att vi fick vara med om detta är ärkeängeln Mikael's förtjänst", säger vår guide när vi sitter i den svarta afrikanska natten och samlar ihop våra intryck, "det är hans dag denna dag, och ärkeängeln var med oss."

Nästa dag träffar vi en helt annan typ av ängel. En av kött och blod. Här mitt bland detta starka naturfolk hittar vi Rysheion Awold, en 21-årig kvinna som av Unicef utbildas till hälsoarbetare och som nu gör sin pliktjänstgöring. Om några år kan hon fritt välja var hon ska jobba. Men inte än. Först ska hon fullfölja ett av de tuffaste jobb man kan ha: att ansvara för hälsan hos människor som inte kan läsa eller

skriva, som levt på samma sätt i tusende år och som inte är vana vid att någon utifrån lägger sig i deras liv. Dessutom bor hon här alldeles ensam i en liten stuga. I ett år har hon nu skött en liten vårdcentral hos Hamar-folket. I arbetsbeskrivningen finns allt från mödra- och sjukvård till hygien- och kulturfrågor. Det låter kanske inte så tufft, men nu ska ni få höra om Rysheions vardag, väldigt långt från landet Ungochbortskämd.

När vi hälsar på kommer flera män bärande på en bår. En äldre kvinna skadades vid gårdagskvällens tjurhopp. Hennes ben högs av när hon stod för nära en uppretad ko. Maken är mycket orolig och vänder sig till Rysheion och undrar om hon kan göra något för hustrun. "Ja, jag kan tvätta rent och linda om såret, men sen måste din fru till sjukhus", svarar hon. På så sätt är det tur att vi är där med bil och kan köra henne dit.

Rysheions lilla hus ligger helt nära hälsocentralen så att hon dygnet runt kan rycka in för första hjälpen och akutvård. Oftast när det bultar på dörren om natten handlar det om knivsår, olyckor och malariasjuka barn. Allt fler får tillgång till myggnät, men malaria är fortfarande barnadödaren nummer ett.

Efter ett års bekantskap med Hamar-folket har Rysheion märkt att hon får mer och mer förtroende. Upptagningsområdet innefattar 400 hushåll på ett område stort som tre timmars gångväg. "Då och då har jag tur och kan få lift när jag ska gå tillbaka till hälsocentralen", säger hon leende och vi förstår vilken lycka det måste vara för ett par trötta fötter. För det mesta blir hon inte insläppt första gången, men ryktet om hennes kunskaper sprider sig och det pedagogiska arbetet går allt smidigare. Eller som en kvinna på besök på hälsocentralen säger: "Hon är bra för oss, hon har bra mediciner. Tidigare hade jag kraftig huvudvärk, och hon hjälpte mig att bli av med den." En annan kvinna har nyligen blivit gravid och vill att Rysheion ska mäta hennes blodtryck (ja, havandeskapsförgiftning är ingen västerländsk åkomma) och lyssna på fostrets hjärtslag. En tredje kvinna vill kolla sin son. Han var tidigare undernärld, men nu är hans armomfång på den gröna delen av måttbandet. "Cured", skriver Rysheion i journalen och säger *vänd*

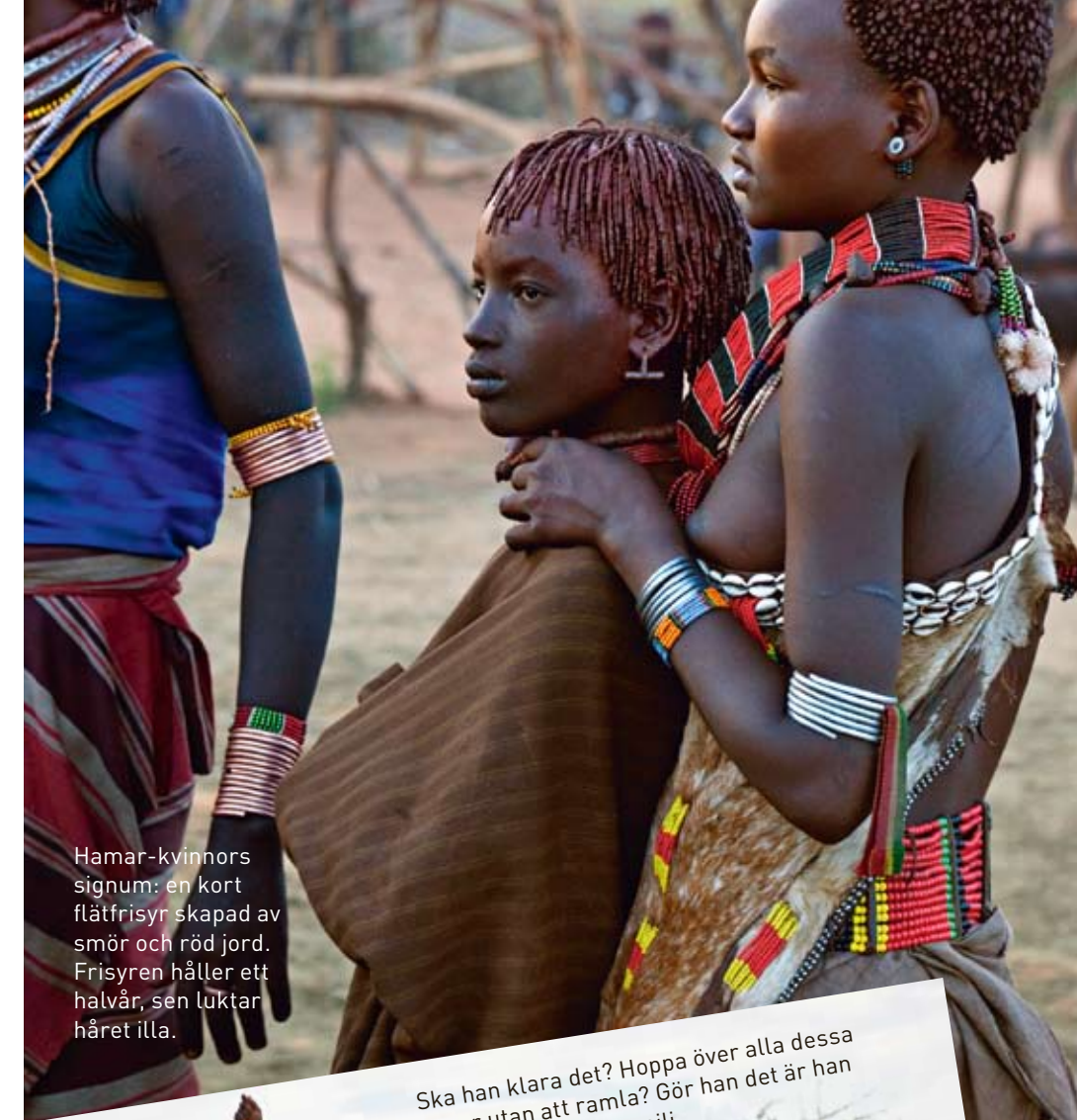
Rysheion Awold har fått sitt första jobb som hälsoarbetare – ett dygnet runt-jobb långt bort från civilisationen.

VAD GÖR UNICEF I OMO?

Hittills har Unicef byggt upp 30 000 hälsocentraler i Etiopien, och nu har även den mest otillgängliga delen av landet, Omo i söder mot kenyanska gränsen, fått del av detta samarbete mellan Unicef och den etiopiska staten. Barna- och mödravård är de primära uppgifterna men akutvård förekommer också. Malaria och diarré är det som barnen drabbas mest av.

Steg 2 är att sprida kunskap om latriner och att få fram fler vattenposter med rent vatten. Brist på rent vatten leder inte bara till magsjukdomar utan även till ökande konflikter kring vem som har rätt till vattenkällor.

På gång är även ett slags mobila skolor som flyttar sig dit där barnen är. Omos befolkning är herdar som livnär sig på getter som vallas runt på olika ställen.

Hamar-kvinnors signum: en kort flätfrisyr skapad av smör och röd jord. Frisyren håller ett halvår, sen luktar håret illa.

Ska han klara det? Hoppla över alla dessa tjurar utan att ramla? Gör han det är han man nog att bilda familj.

Vad gäller att göra sig fin är det ingen skillnad mellan könen.

DU ÄR MED OCH HJÄLPER!

Varje gång någon köper M-magasin går en krona till Unicef och Etiopiens barn. Det brukar bli ungefär en miljon svenska kronor årligen. Alla reportage från Amelia Adamos och Lena Tallbergs resor i Etiopien hittar du på m-magasin.se

att undernäring inte är något stort problem här. Det är däremot vattenbrist och malaria. Aids finns också, men i vilken omfattning vet hon inte. På väggen hänger affischer som visar att dans och sex på festerna kan ge hiv-virus.

En stor utmaning är "mingi", gamla föreställningar och tabun som är svåra att förändra. Till exempel att bebisar vars tänder först börjar växa i överkäk-tvillingar. En man eller kvinna som har sex med någon utanför stammen måste förskjutas. "Ibland lyssnar de inte", säger Rysheion. Men ibland lyssnar de! Hon har lyckats förklara att man inte ska pumpa ut den första mjölken när man ammar, att det är den som innehåller mest näring och att man absolut inte får ge bebisar smutsigt vatten i stället. Tidigare höll kvinnorna bröstet på fel sätt när de ammade så att det gjorde ont och ledde till infekterade bröstvårtor och ovilja att amma. Nu lär Rysheion ut om latriner och handtvätt.

Allra svårast är det att få männen att sluta piska kvinnorna. I förspelet till tjurhoppet ingår att kvinnorna ska springa fram till en man med piska och få några rejäla snärtar på ryggen, snärtar som river upp huden så att blodet strömmar. Förutom risk för

infektioner så är det inte en okej sedvänja, hur gammal och traditionell den än är och hur gärna än flickorna vill bli piskade: Den strider mot Barnkonventionen! Unicefs personal vet att förändring tar tid och har strategin helt klar för sig: fortsatt hälsoarbete och skola för alla herdebarn. Då kan hälsoarbetare och lärare tala med både elever och föräldrar om detta. Om piskritualen ska finnas kvar, måste det vara en piska som bara viner i luften och inte en piska som sargar en kropp.

"Om du vill bygga ett skepp, samla inte ihop människor för att samla trä och dela inte ut uppgifter och arbeten, utan lär dem hellre att längta efter havets oändliga väldighet", sade Antoine de Saint-Exupéry när han skrev klassikern *Lille Prinsen*. All viktig utveckling kommer nerifrån med stöd uppifrån, så även Hamar-folkets. Många har goda förhoppningar om att turismen kommer att leda till positiva förändringar; mer pengar, mer välbefinnande, mindre ohälsa. Samtidigt finns stora hot. Prostitution är ett. Hur ska man få västerländska män att inte köpa

Team Unicef-Ethiopia: Lena Tallberg (text), Amelia Adamo och Håkan Elofsson (foto).

Hamar-kvinnornas kroppar som exotiska troféer? Och hur ska man förhindra turister att betala för att se tjurhopp inklusive barn- och kvinnomisshandel?

Skräckscenariot är att Hamar-folket och andra Omo-grupper som tallriksfolket Surma ska tvingas leva i reservat som indianerna i USA.

Vi turister kan lära oss ett och annat av de vackra, ståtliga människorna, vars muskulösa kroppar är byggda av arbete, långa vandringar och sund kost.

Redan nu kanske mobilmasterna, som restes när vi var där, fungerar. Och vägen kanske inte är fullt så guppig.

Så småningom kanske det kommer ett sms-pip i mobilen. "Hello Sweden, Rysheion Awold here. Good news. Now all people here has clean water." ●